

О.В. Костюк, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ПРАКТИКА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПРОБЛЕМНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Перебіг кризових подій у валютно-фінансовій сфері України продемонстрував масштаб економічних проблем, обумовлених неефективною стратегією банківської діяльності, а також важливість ролі банківської системи для відновлення економічної діяльності. Ситуація, в якій нині опинилася банківська система України, вимагає активного пошуку шляхів виходу з кризи на основі реорганізації банківського сектора.

У світовій практиці існує декілька підходів до реанімації банківського сектора, а саме: націоналізація банків державою (як системне рішення); додаткове державне фінансування банків з метою підвищення ліквідності банківської системи і створення окремого санаційного банку, який акумулює проблемні активи.

Створення спеціалізованої установи для роботи з токсичними активами (іноді і пасивами) неліквідних банків є одним із перспективних напрямків розв’язання цієї проблеми. Він полягає в тому, щоб очистити банк, який санують, від “поганих” (токсичних) активів і “гарячих” прострочених зобов’язань. Проблемні активи кількох банків окремо чи разом із адекватними їхніми зобов’язаннями можуть бути переведені в одну банківську структуру, яка залежно від виконуваних функцій і структури може називатися по-різному: *bad bank* (“поганий”, або госпітальний, банк), спеціально створене агентство (фінансова компанія) з управління проблемними активами. Така структура може послідовно проводити діяльність із погашення кредитів, реалізації заставного майна та повернення вкладів. Активи та зобов’язання цієї установи можуть бути оформлені у вигляді цінних паперів, що дасть змогу спростити, формалізувати та легалізувати процеси дисконтування та взаємозаліків за банківськими активами і зобов’язаннями.

Відомий досвід застосування таких механізмів при санації проблемних банків у Швеції, США, Швейцарії. Американське законодавство досить докладно регламентує процедури переведення токсичних активів з одного банку до іншого. Нині можливість використання “поганих” банків для оздоровлення великих банків розглядається у Великобританії та Німеччині.

Створення санаційного фінансового закладу в Україні стало можливим із прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків” від 24.07.2009 № 4630 та завдяки зусиллям МВФ у контексті перспектив виділення валютних траншів для оздоровлення економіки України. За своєю сутністю – це державний небанківський фінансовий заклад, що спеціалізується на роботі з проблемними активами. Не будучи учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, він повинен на виконання свого основного завдання захищати інтереси вкладників (кредиторів) банку (ст. 86-1).

Як зазначається у цьому Законі, депозити проблемних фінансових закладів (банків з тимчасовою адміністрацією) будуть передаватися у форматі передачі прав вимоги санаційному банку одночасно з якісними активами. По суті це суперечить ідеї санації – відділення поганих активів від якісних з подальшою мінімізацією збитків за “токсичними” активами через їх продаж з дисконтом санаційній установі. У результаті специфіка вітчизняної практики полягає в тому, що реалізується така ж адміністрація, але з більшим державним контролем, без надання банківських функцій, із зняттям відповідальності з Фонду гарантування вкладів.

На нашу думку, створений певний прецедент для термінологічної плутанини, оскільки під вивіскою санаційного закладу реалізується ідея перехідного банку (*bridge-банк*), коли в рамках операцій купівлі активів і ухвалення на себе зобов'язань, здоровий у фінансовому відношенні банк бере на себе частину зобов'язань або всі зобов'язання і купує якісну частину активів або всі активи неспроможного банку. Активи, які отримує покупець, зазвичай включають прибуткові кредити та інші інвестиції високої якості. Ті з активів, які не були продані покупцеві у процесі реструктуризації, в подальшому з метою їх реалізації передаються керівникові конкурсної масою (ліквідатору).

Отже, вітчизняна стратегія реструктуризації банківського сектора у більшій мірі є формалізованою, ніж конструктивною, яка дозволяє вирішувати проблеми неліквідних банків.